

|          |                                                                                                                                                   |           |
|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|          | <b>ÚVOD</b>                                                                                                                                       |           |
| <b>1</b> | <b>SOCIÁLNA MARGINALITA ÚZEMÍ - AKÚTNY JAV<br/>NIEKTORÝCH REGIÓNOV SLOVENSKA</b><br>(Teoretické východiská) .....<br>(J. Pašiak)                  | <b>11</b> |
| 1.1      | Socialistická minulosť a marginalita .....                                                                                                        | 11        |
| 1.2      | Sociologická kritika územného a sídelného rozvoja<br>v 80. rokoch. ....                                                                           | 12        |
| 1.3      | Obsah pojmu "sociálna marginalita územia" - "sociálno-<br>priestorová marginalita" .....                                                          | 14        |
| 1.4      | Problémy moderných spoločností a "sociálna marginalita" .....                                                                                     | 15        |
| 1.5      | Spôsoby vzniku sociálno-priestorovej marginality .....                                                                                            | 17        |
| 1.6      | Sociálna marginalita území .....                                                                                                                  | 19        |
| 1.7      | Priestorová a územná dimenzia sociálnej politiky .....                                                                                            | 27        |
| 1.8      | Transformácia, modernizácia a marginalizácia .....                                                                                                | 29        |
| <b>2</b> | <b>HISTORICKÝ KONTEXT GENÉZY MARGINÁLNYCH<br/>ÚZEMÍ SLOVENSKA</b> .....<br>(L. Falt'an)                                                           | <b>31</b> |
| 2.1      | Spresnenie východiskovej koncepcie marginalizácií súvislosti<br>s územím Slovenska .....                                                          | 31        |
| 2.2      | Priestorotvorné procesy a územná marginalita .....                                                                                                | 31        |
| 2.3      | Vplyvy industrializácie a urbanizácie na regionálnu diferenciáciu<br>a polarizáciu .....                                                          | 35        |
| 2.4      | Prejavy územnej marginalizácie na Slovensku .....                                                                                                 | 38        |
| 2.5      | Regionalizácia a marginalizácia v podmienkach Slovenska .....                                                                                     | 40        |
| <b>3</b> | <b>TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ PRINCÍPY<br/>IDENTIFIKÁCIE A ANALÝZY MARGINÁLNYCH ÚZEMÍ<br/>A ICH ZÁKLADNÉ CHARAKTERISTIKY</b> .....<br>(P. Gajdoš) | <b>45</b> |
| 3.1      | Diferenciácia regiónov a sídiel z hľadiska sociálnej politiky<br>a adaptácie na nové podmienky .....                                              | 45        |
| 3.2      | Ľudský potenciál a jeho disponibilné kvality .....                                                                                                | 48        |
| 3.3      | Regionálna pozícia v sociálnej situácii a jej vplyv na sociálnu<br>politiku. ....                                                                 | 49        |
| 3.4      | Typológia regiónov a vymedzenie marginálnych území<br>Slovenska .....                                                                             | 53        |
| 3.5      | Identifikácia marginality územia .....                                                                                                            | 54        |

|     |                                                                                                                                |     |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.6 | Vymedzenie marginálnych regiónov na území SR .....                                                                             | 56  |
| 3.7 | Územná lokalizácia marginálnych regiónov .....                                                                                 | 57  |
| 3.8 | Obsahová špecifikácia marginality v regiónoch .....                                                                            | 60  |
| 3.9 | Trvale udržateľný sociálno-ekonomický rozvoj a možnosti<br>riešenia problémov marginálnych regiónov .....                      | 73  |
| 4   | <b>SOCIÁLNA A EKONOMICKÁ PROBLEMATIKA<br/>MARGINÁLNYCH ÚZEMÍ</b> .....                                                         | 75  |
|     | (J. Pašiak, P. Gajdoš)                                                                                                         |     |
| 4.1 | Ekonomická marginalizácia .....                                                                                                | 75  |
| 4.2 | Kompaktné celky marginálnych území, ich geografická poloha<br>a národnostná zmiešanosť. ....                                   | 79  |
| 4.3 | Nezamestnanosť v regionálnej sociálnej politike. ....                                                                          | 79  |
| 4.4 | Miera nezamestnanosti v oblastiach a okresoch .....                                                                            | 81  |
| 4.5 | Regionálna pozícia v sociálnej situácii a jej vplyv na sociálnu<br>politiku. ....                                              | 88  |
| 4.6 | Vplyv socio-priestorovej organizácie spoločnosti na sociálnu<br>situáciu a sociálnu politiku. ....                             | 92  |
| 4.7 | Ekonomická transformácia a sociálne náklady<br>v marginálnych územiach .....                                                   | 94  |
| 5   | <b>SITUÁCIA V MODELOVÝCH MARGINÁLNYCH ÚZEMIACH<br/>(REGIÓN Y LEVICE, DOLNÝ KUBÍN)</b> .....                                    | 95  |
|     | (P. Gajdoš)                                                                                                                    |     |
| 5.1 | Stručné charakteristiky modelových marginálnych regiónov na<br>základe sociálno-priestorovej analýzy .....                     | 95  |
| 5.2 | Región Dolný Kubín .....                                                                                                       | 95  |
| 5.3 | Región Levice .....                                                                                                            | 99  |
| 5.4 | Rozloženie marginality v modelových regiónoch<br>a charakteristiky marginálnych sídiel .....                                   | 102 |
| 5.5 | Celková sociálna a hospodárska situácia v sledovaných územiach<br>a ich rozvojové dispozície .....                             | 115 |
| 6   | <b>REFLEXIA SOCIÁLNYCH PROBLÉMOV STAROSTAMI OBCÍ<br/>V MARGINÁLNYCH ÚZEMIACH</b><br>(Na základe sociologického výskumu.) ..... | 121 |
|     | (J. Pašiak)                                                                                                                    |     |
| 6.1 | Sídelné prostredie sociálnej politiky .....                                                                                    | 122 |
| 6.2 | Program obnovy dediny .....                                                                                                    | 122 |
| 6.3 | Hospodárska situácia obcí - základný problém riešenia<br>sociálnej marginality .....                                           | 123 |

|      |                                                                                                   |     |
|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.4  | Vybudovanie a modernizácia infraštruktúry dediny<br>- nevyhnutná podmienka jej modernizácie ..... | 125 |
| 6.5  | Návrhy starostov na riešenie problémov svojich obcí .....                                         | 126 |
| 6.6  | Prehľbujúce sa sociálne problémy .....                                                            | 129 |
| 6.7  | Riešiteľnosť existujúcich problémov podľa názorov<br>starostov obcí .....                         | 130 |
| 6.8  | Spôsob riešenia nezamestnanosti v názoroch starostov obcí ...                                     | 130 |
| 6.9  | Komplexnosť sociálnej marginality obcí .....                                                      | 132 |
| 6.10 | Možnosti riešenia sociálnej marginality obcí .....                                                | 132 |

|   |                                    |     |
|---|------------------------------------|-----|
| 7 | <b>ZÁVERY A ODPORÚČANIA</b> .....  | 135 |
|   | (J. Pašiak, L. Falt'an, P. Gajdoš) |     |

|     |                                                                                           |     |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 7.1 | Marginálne územia, akútny problém - potreba komplexného<br>prístupu k jeho riešeniu ..... | 135 |
| 7.2 | Územná marginalita regiónov a koncepcie jej riešenia .....                                | 135 |
| 7.3 | Koncepcie regionálnej politiky so zameraním na marginálne<br>územia. ....                 | 142 |
| 7.4 | Odporúčania na riešenie problémov sociálnej marginality<br>území .....                    | 153 |

## PRÍLOHY

|  |                                                                                                         |     |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
|  | <b>REFLEXIA MARGINALITY NA LOKÁLNEJ ÚROVNI</b><br>(Prípady obcí v regiónoch Dolný Kubín a Levice) ..... | 159 |
|  | (L. Falt'an)                                                                                            |     |

|  |                                                                                                 |     |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
|  | Sociologické sondy v obciach .....                                                              | 159 |
|  | Socio-demografické charakteristiky .....                                                        | 159 |
|  | Sídlné podmienky .....                                                                          | 160 |
|  | Miera inovačnej vôle a ochoty .....                                                             | 162 |
|  | Individuálna vôľa riešiť otázky nezamestnanosti .....                                           | 162 |
|  | Podnikateľské aktivity .....                                                                    | 163 |
|  | Aktivity miestnych samosprávnych a hospodárskych inštitúcií<br>pri riešení problémov obce. .... | 164 |
|  | Spoločensko-kultúrny život .....                                                                | 167 |
|  | Cezhraničné kontakty .....                                                                      | 168 |
|  | Sociálna klíma a sociálno-patologické prejavy .....                                             | 169 |
|  | Rozvojové možnosti .....                                                                        | 170 |

|  |                         |     |
|--|-------------------------|-----|
|  | <b>LITERATÚRA</b> ..... | 171 |
|--|-------------------------|-----|

## **MARGINAL TERRITORIES IN THE SLOVAK REPUBLIC**

|                                  |            |
|----------------------------------|------------|
| <b>Summary .....</b>             | <b>181</b> |
| J. Pašiak, L. Falt'an, P. Gajdoš |            |

|                                              |                                                                                                                                |            |
|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>A.</b>                                    | <b>ECONOMIC TRANSFORMATION AND SOCIAL COSTS IN MARGINAL TERRITORIES .....</b>                                                  | <b>181</b> |
| <b>B.</b>                                    | <b>DIFFERENTIATION OF REGIONS AND SETTLEMENTS FROM THE PERSPECTIVE OF SOCIAL POLICY AND ADAPTATION TO NEW CONDITIONS .....</b> | <b>190</b> |
| <b>C.</b>                                    | <b>THE HUMAN POTENTIAL AND ITS DISPOSITION QUALITIES .....</b>                                                                 | <b>191</b> |
| <b>D.</b>                                    | <b>SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS FOR THE STRATEGY OF REGIONAL SOCIAL POLICY .....</b>                                              | <b>192</b> |
| <b>E.</b>                                    | <b>T TYPOLOGY OF MARGINAL TERRITORIES OF SLOVAKIA .....</b>                                                                    | <b>196</b> |
| <b>F.</b>                                    | <b>MODEL MARGINAL TERRITORIES .....</b>                                                                                        | <b>199</b> |
| <b>G.</b>                                    | <b>REFLECTION OF SOCIAL ISSUES BY VILLAGE MAYORS IN MARGINAL TERRITORIES .....</b>                                             | <b>206</b> |
| <b>CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS .....</b> |                                                                                                                                | <b>210</b> |
| <b>I.</b>                                    | <b>RECOMMENDATIONS FOR TERRITORIAL AND REGIONAL PLANNING .....</b>                                                             | <b>210</b> |
| <b>II.</b>                                   | <b>SOCIAL POLICY IN SOCIO-MARGINAL TERRITORIES UNDER TRANSFORMATION OF SOCIAL SPHERE .....</b>                                 | <b>213</b> |